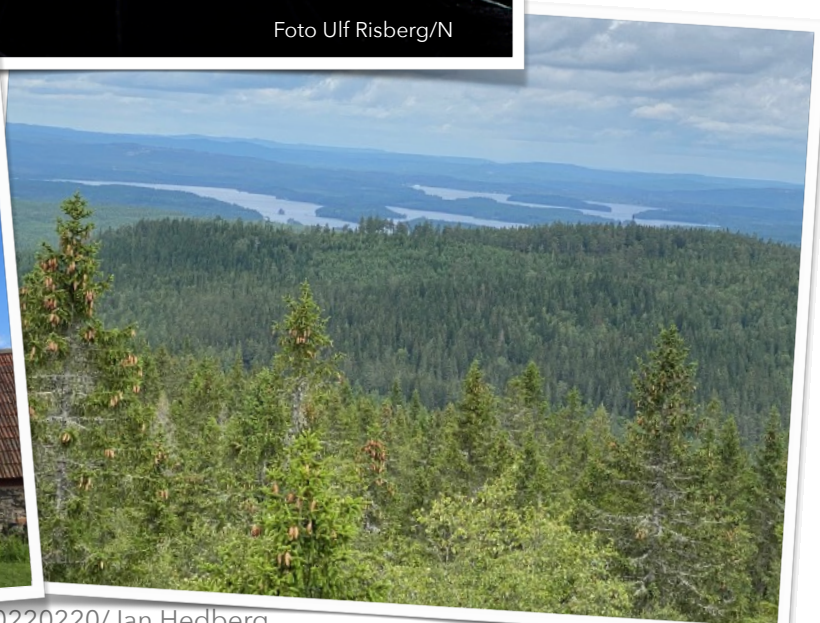
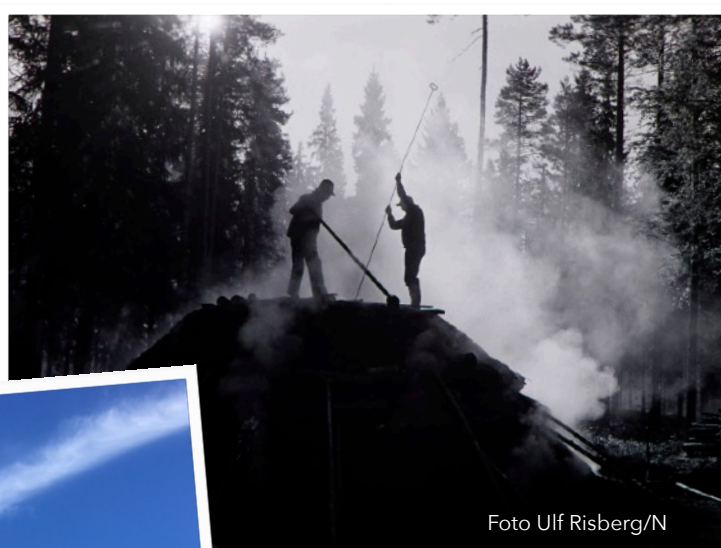

Bergslagen

- **En resa i egna bilar i hjärtat av Bergslagen med skogs- och industrihistoria, där nutid möter framtid!**
- **En tidsresa från obygd till finnskog, till bergsbruk och skogsbruk, till öl, försäkringar och pensionsfonder!**
- **En resa med fokus på upplevelser av miljöer och möten med människor i Bergslagslandskapet kring norra Örebro län.**

14 - 17 juni, 2022

reseledare Jan Hedberg med flera

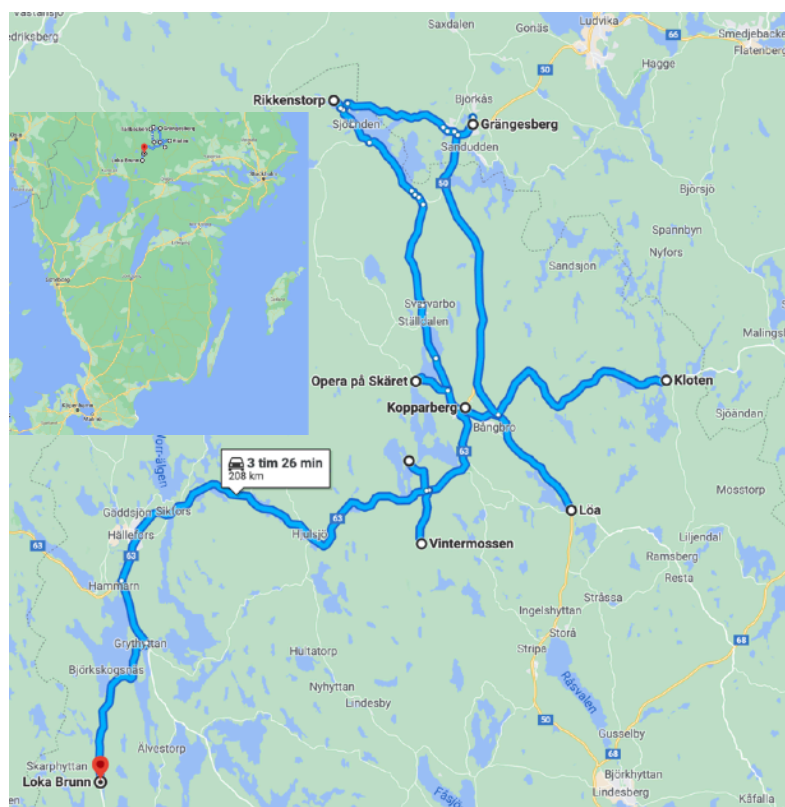
Vad är "Bergslagen" för dig?

Följ med och upplev miljöer, möt människor och upplev strukturförändringarna med skogs- och industrihistorik i relation till nutid och framtid. Hur ser skog och skogsbruk, historik ut där vi delar Sverige i norr och söder kring biologiska norrlandsgränsen och högsta kustlinjen. Vi reser mellan ca 90 möh till drygt 400 möh. Vi börjar vid hyttan i byn Löa med sista slätten längs RV 50/Bergslagsdiagonalen innan Tunaslätten i Dalarna. Fortsätter till Kopparberg, Kloten, Grängesberg, Finnskogen, Dan Anderssons skogar. Vi följer skogsbolaget Stjärnfors-Ställdalens resa & historik från tiden kring bruksdöden på slutet av 1800-talet via Stora Kopparberg, Billerud, till globala StoraEnso, till Bergvik till dagens Gysinge (pensionsfonder) och Hällefors-Tierp (Länsförsäkringar) skogar.

Vi skall göra återblickar till Svenska Skogsvårdsföreningens 13:e och 15:e exkursion 1919 resp 1921 på trakterna. Hårda gallringsprogram, stubbrytning och modernt kalhygge omtalas. Årets exkursion sker dock i egna bilar istället för med tåg, hästskjuts och promenader på 4 km, 7 km osv.

Vad var aktuellt i skogsnäringen för 100 år sedan. Hur såg det ut på trakterna kring 1900-1920? Idag bor det ca hälften av invånarantalet i Ljusnarsbergs kommun (Kopparberg) jämfört med för ca 100 år sedan.

De nya stora arbetsgivarna i dessa skogsbygder, Grängesberg, Kopparberg, Hällefors-Grythyttan är inte längre bergs- och skogsbruk utan företag som Spendrups och Kopparbergs bryggeri. Lokavatten, Kopparbergs Cider och flera olika ölsorter finns nu på många håll i världen och på andra sidan klotet. En liten rest av berg- och brukstiden är Ovako i Hällefors med ca 400 anställda. Skogsindustriellt finns Ställdalens bruk som gör fibertyg med ca 150 anställda. 2000-talets nya kapitalstarka företag och fonder ser sig om efter investeringar och möjlighet till att fördela riskerna av sitt kapital, tjäna pengar genom flera ägg i sin korg. Försäkringsbolag och pensionsfonder kliver in på den skogliga arenan. Hur har detta påverkat och kommer att påverka livet i Bergslagens glesbygd med långsiktighet, hög arbetslöshet, jaktintressen, goda relationer, turism mm.

Vi besöker Finnbyar, finngruvor, hytta, bergsmansgård, kyrka, skogsägare, sågverk som blev opera, Ställdalsolyckan 1956/ Ställdalens bruk, Salbosjön, lokalt mathantverk, jakt & fiske, Loka Brunn, Fam Spendrups och blomsterängarna med guckusko i tusental på Björkskogsnäs innan vi avslutar i Grythyttan med "gästis". Möjlighet till förlängning, del 2 torsdag em-fredag em med Finnstigen, motorsågar, Bredsjö och Nittälvsdalen. Eller kanske egen förlängning på Grythyttans gästgivaregård eller Grythyttans Herrgård.

Varmt välkommen till Bergslagen! i ett större sammanhang! Dåtid-nutid-framtid!

Vi genomförde en liknande resa för intresserade skogsägare i september 2020 som vi nu har skruvat lite på mot mer skogs- och industrihistoria. En resa med fokus på miljöer och människomöten satt i ett sammanhang för att få en större förståelse för den strukturförändring som skett i markutnyttjande och sysselsättning i Bergslagen. Vi reser fysiskt i egna bilar och kör i kolonn. Detta medför en max begränsning på ca 12 bilar. Vi hoppas pandemin planar ut genom vaccinerings i vår och att vi kan börja resa på ett tryggt och bekvämt sätt. Vi kommer följa FHM rekommendationer och gör en bedömning av status i mitten på maj angående genomförande av resan eller om den behöver skjutas upp. Vid genomförande kör vi egna bilar, samåkning efter resenärernas egna bedömningar. Vi kommer följa rutiner med att hålla avstånd, handsprit, vistas mycket utomhus, hoppas och tror att de flesta av er deltagare har vaccinerats innan juni.

Från Löa till Loka! Från obyggd med finnkolonisering på 15/1600-tal med bergsbruk fram till bruksdöden på slutet av 1800-talet. Hur gruvskogarna blev nya möjligheter i efterfrågan på träfiber från Europa vilket gav utvecklingen av ett skogsbruk för sågade träprodukter och pappersfiber i slutet av 1900-talet. Ett nytt skogsbruk ersatte bruken och hyttorna på ett naturligt sätt in på 1900 med utveckling och rationalisering fram till den stora mekaniseringen efter 2:a världskriget med uppköp, konsolidering av skogsföretag. Vi följer företaget Stjärnfors-Ställdalen (etabl 1896) som ett exempel genom uppköp av Stora Kopparberg, byte med Billerud, uppköp av Uddeholm till Billerud-Uddeholm, uppköp av Stora Kopparberg igen, till Stora, StoraEnso och ett världsföretag på den Globala marknaden med ca 2 mil ha skog. Korsnäs och StorEnso slår ihop sina skogar till Bergvik, som 2019 delats upp i mindre företag, Hällefors-Tierp, Gysinge, StoraEnso, Kopparfors, Karl Hedin m fl.

OBS! Förslag på förberedelser OBS!

Som "hemläxa" och förberedelse inför resan föreslås att deltagarna vid dåligt väder, karantänsäkert, covidsäkert tittar på följande filmer med skogshistoriska inslag från Bergslagstrakterna vi besöker. Filmer av Nina Hedenius, Löa; "Gubben i stugan" från 1996, Sveriges kanske mest färdiga skogsarbetare, men samtidigt mest kände skogsarbetaren på film genom tiderna!? Vi följer Ragnar och livet på torpet "Kestina" (här bodde Dan Anderssons faster) under ett år. Samt filmen "Sång till Bergslagen" från 2020 som handlar om människomöten och miljöer i Bergslagen som vi kommer besöka. Bägge filmer finns på SVTPlay. Nina har även gjort en Bergslagsfilm "Nära jorden, nära skogen" från 1990-talet som kanske går att låna på bibliotek? Filmen "Naturens gång" utspelar sig på Grunubergs fåbod i Orsa där SHSs exkursion "Fåbodkultur" avslutades för ca 5 år sedan.

Vi kör förbi Nils Parlings hus och skogar i Silverhöjden. Det var här Nils skadades som huggare, blev författare och skrev boken och filmen "Motorsågen" inspelad på trakterna kring Grängesberg. Filmen går att se på "Minnenas television", Nils Parling, motorsågen. <https://youtu.be/wuDf4u2IS2Q>

Skogshistoriska Sällskapets Årsskrift 2018, "Kolet, skogen och bruken" är också bra tips som inläsning.

Dag 0. Måndag 13 juni - Bångbro Herrgård, övernattnings för långväga

För långväga resenärer finns möjligheter att övernattna på Bångbro Herrgård i gammal bruksmiljö (SKF/Ovako). Ca 10 km norr om Löa, 5 km söder om Kopparberg. Boende i dubbelrum ca 800 kr/pers el enkelrum 1195 kr/pers med frukost 13:e till 14:e juni. Hör av er till Jan för bokning.

Dag 1. Tisdag 14 juni - Från Löa hytta på limes norrlandicus till Kopparberg och Klotensskogarna.

Vi samlas för kaffe vid 10-tiden vid Löa hytta, ca 3 mil norr om Lindesberg/7 mil norr Örebro. Vi gör en guidad tur med Margareta genom hyttan, sågen och museet. Den fint bevarade Löa hytta är fortfarande samlingspunkt för många aktiviteter i byn, jord- och skogsägarna som har del i hyttan får kalla sig för "Bergsman". Vi möter 2-3 av alla starka kvinnor från byn. Introduktion till Bergslagen, resan, resedeltagarna. Vi reser vidare norrut i egna bilar, ev samåkning för de som önskar. Vi kommer guida och använda komradio (31 Mhz jaktradio/vi hjälp) längs förflyttningar. Vi lämnar Löa på 90 möh och där flera biologer dragit gräns för biologiska norrlandsgränsen. Vi stiger och kör mer och mer in i barrskogslandskapet, Taigan! Det var i skogarna man fann malmen, där fanns träden och veden som gav bränsle för tillmakning/eldning på berget/brytning av malmen, ved till rostning av malmen, ved till produktion av kol i tusentals milor för att få upp värmen i hyttorna och ved till ljusbloss i gruvorna, vedbehoven var stora och det finns uppgifter på enorma virkesmängder till gruvor o hyttor. Vi kör upp i klassiska gruvsamhällen och Bergslagslandskap.

Lunch på Bångbro Herrgård, Kopparberg som tillhört Bångbroverken, senast SKF och Ovako. Föreläsning av Håkan Mossberg. Håkan har arbetat i gruvnäring och åt Skogsvårdsstyrelsen. Aktiv pensionär och hembygdskännare som kan Bergslagen och ffa Ljusnarsberg. Vidare till Kopparberg ca 5 km för guidning och besök av miljöer kopplat Håkans föredrag. Ljusnarsbergs kyrka, Tingshuset, Stora Gården, Kopparstigen mm.

Vi kör österut mot Klotensskogarna och följer till stor del den järnväg som engelska intressenter investerade i på 1870-talet (1877-1934), en början till Grängesbergsbolagen. Incheckning på vårt boende i stugor på Kloten Nature Resort. Middag och information om Kloten, Kronoparken, ångsåg, förberedande skogsskola för inträde till skogsinstitutet 1900-1914, fortsättningsskola för skogsskoleutbildade 1917-37, bildande av Svenska Skogsmästarförbundet 1919 och Kloten idag. Vi hoppas även få till ett litet möte med en skogshuggare 90+ med intressanta erfarenheter från yxa/såg till motorsåg, Vasalopp och kamp med Sixten Jernberg.

Dag 2. Onsdag 15 juni - Kloten, Grängesberg, Finngården Rikkenstorp

Efter frukost kör vi åter till Bergslagsdiagonalen via många skyltar med spår efter finska bosättningar. Vidare norrut mot Grängesberg på gränsen mellan Dalarna och Västmanland, Ludvika och Ljusnarsbergs kommuner. Vi passerar första skyltarna med spår av fäbodkulturen som i stort sammanfaller med biologiska norrlandsgränsen, Nils Parlings Silverhøjden med många aktiviteter i nedlagdasågen. Nu närmar vi oss Dan Anderssons hemtrakter och stora vidder med skog. I Grängesberg får vi en guidning kring ortens historia på några strategiska platser, bland annat den välkända Cassels donation innan lunch i disponentvillan. Grängesbergsbolaget var Sveriges lönsammaste företag under flera år kring 1900 och pengar härifrån har investerats på flera håll i världen. I nutid är det Spendrups Bryggeri som är den dominerande arbetsgivaren för många i orten och på skogarna. High-tech med robotstyrning och lastning över riksvägen, framtidsinveseringar mm. Om förutsättningarna i pandemin tillåter får vi kanske ett studiebesök. Annars får vi information och reflektioner kring Grängesbergs historia-nutid-framtid av Jens Spendrup utomhus. Incheckning på hotel stopet i Grängesberg där vi ska bo två nätter.

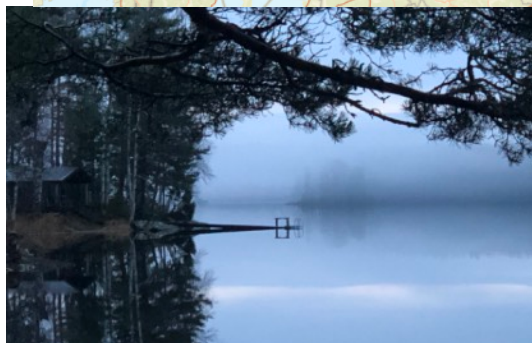
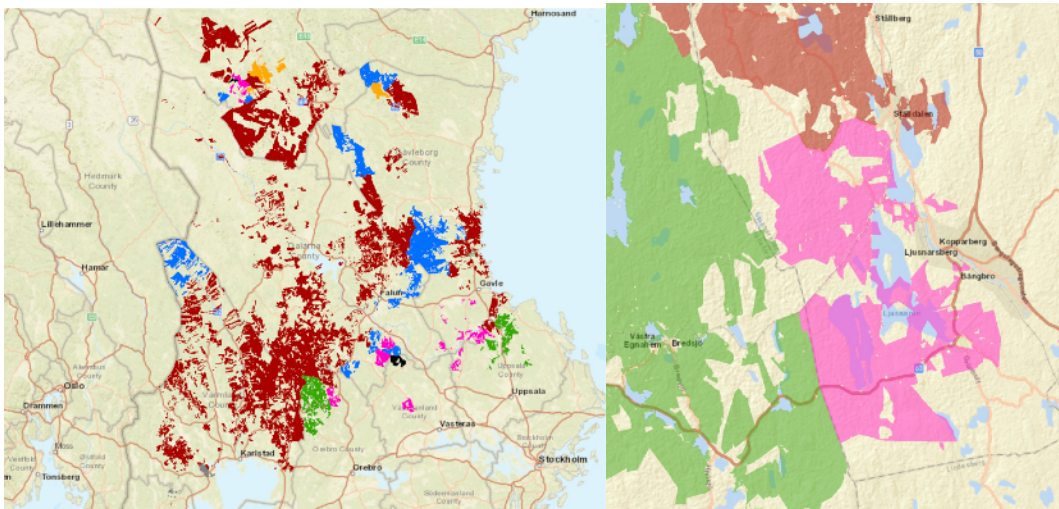

På sen eftermiddag åker vi upp i Finnmarken för besök och middag hos familjen Holmdal vid Finngården Rikkenstorp. Gårdshistorik, hur överlever man på en finngård i skogen idag med Joel? berättelser om Dan Andersson av Nils, middag och samkväm med förhoppningsvis lite Dan Andersson musik.

På vägen hem kör vi förbi "Kestina", gården som ofta förekommer i Dan Andersson dikter och där hans faster bodde. Här bodde även den kände skogsarbetaren Ragnar från filmen "gubben i stugan".

Dag 3. Torsdag 16 juni - "Skogsbolaget Stjärnfors-Ställdalen", Ställdalen, Kopparberg, Stjärnfors, Salbosjön till Hällefors och Loka Brunn.

Introduktion till företaget AB Stjärnfors Ställdalen som ett exempel på strukturomvandling av skogsägande från lokalt gruvbolag med utveckling av skogsindustri på slutet av 1800-talet till globalt företag på 2000-talet och åter till lokalt ägande hos Länsförsäkringar och pensionsfonder. En unik resa sista 50-60 åren där hastigheten på resandet gått fortare och fortare.

Vi kör till Ställdalen där massa- och kartongbruket från 1800-talet är igång och gör fibertyg samt besöker sågverket i Skäret som har blivit rikskända "Opera på Skäret". Presentationer utomhus från Ahlstrom-Munksjö resp Operan. Prel lunch från Världshuset Älgen i fält.

Vidare till Stjärnfors, genom AB Stjärnfors-Ställdalens skogar för några stopp västerut vid Salbosjön och finnbyn Vintermossen. Återkopplingar till skogsexkursionerna 1919 och 1921, skogsägande, rovdjursförvaltning mm. Om tid stannar vi till i Hällefors på fd sågverksområdet som nu byggt om till virkesterminal. I den strukturförändring vi upplevt sista 20-30-40 åren med nedläggning av mindre industrier till förmån för större enheter har behovet av virkesterminaler och kombinationen lastbil-järnväg ökat. Ankomst Loka Brunn, gemensam 3-rätters middag med kaffe i salongen. F/L/M.

Dag 4. Fredag 17 juni - Loka Brunn, Björskogsnäs, Grythyttan

Efter frukost träffar vi Jens & Mia Spendrup i Brunnskyrkan för information om Loka brunns historia-idag-framtid. Jens berättare om Lokavattnets historia, Hällefors bryggeri och företagande i regionen med tyngdpunkt på Grängesberg-Hällefors-Grythyttan. Vi gör ett besök på Brunnsmuséet innan vi kör mot Grythyttan och den fantastiska vackra udden

Björskogsnäs med guckuskor i mängder. Hela denna resa är förlagd för att förhoppningsvis "tima" bästa blomsterprakten på en av våra vackraste orkideer. Även "Ernst" har varit här och rustat den gamla gården. Vi hoppas få till en fika på gården och lite info om både gården, tillkomst av reservatet och projektet med Ernst som gått på TV. Vidare för avslutning på resan med lunch på Gästgivargården i Grythyttan. Prel avslutning 14 -14.30. F/L.

Pris per person: 6.900 kr inkl 2,67% moms enl VMB.
Enkelrumstillägg: 885 kr

Ev tillägg för natten före på Bångbro Herrgård, natten efter på Grythyttans Gästgivaregård, se texten. Bokning genom Jan.

I samtliga priser ingår moms med 2,67% enl Skatteverkets VMB

Reservation för ändringar i pris beroende på antal resenärer och större förändringar i program.

Detta ingår:

- * Kaffe och smörgås vid start på Löa Hytta.
- * Guidade transporter i egen bil, alt samåkning med andra resenärer. Ca 330 km
- * Boende 3 nätter i 2-bäddrum på Kloten Resort, Hotell Stopet i Grängesberg resp Loka Brunn. Kloten stugor med gemensam toalett och dusch, 3-4 pers/stuga.
- * Utflykter och inträden enligt programmet.
- * Guidning av Jan Hedberg samt övriga lokala guider.
- * Frukost/lunch/middag enligt programmet (F/L/M).
- * Kaffe o fika enl program.
- * Arvode till våra arrangörer och "fixare", guider mm.
- * Kompendium för resan.

Detta ingår ej:

- Övriga måltider och drycker.
- Personliga "extras".
- Kostnad för enkelrum tillkommer.
- Extra "fika", tillägg till hotellfrukost. (Ta med termos efter egna önskemål)

Möjlig förlängning:

Dag 4-5, Fredag 17:e + lördag 18:e juni

Möjlighet att förlänga med 1-2 övernattningar på Gästgivargården i Grythyttan ca 1850 kr/pers för "Livsnjutarpaket" i dubbelrum eller enkelrum inklusive frukost o 4-rätters middag. Eller bo på Grythyttans Herrgård med kvinnlig ägare som kombinerar skogsbruk med kvarn, turism mm (enkelrum ca 500 kr, dubbel ca 450 kr/pers inkl frukost). Prata med Jan för bokning och samordning.

De som ev vill dröja sig kvar på trakten på fredag em eller har kort väg hem finns möjlighet att besöka den gamla fina Finngården och hembygdsgården Skräddartorp som har hört ihop med Björskogsnäs. Det finns även en unik svensk motorsågsutställning med sågar från motorsågens barndom till idag i närheten. OM du vill dröja dig kvar några timmar eller 1-2 dagar, prata med Jan för program och samordning.

Jan Hedberg
070-671 72 22
jan@skogsresor.se

Anmälan till alla delar görs på Skogsresors anmälningsblankett som du finner på www.skogsresor.se eller ring, alt maila till Jan 070-671 72 22.

Fullständig anmälan gäller när du betalt in anmälningsavgiften på 1000 kr/pers. (Anmälan till Svenska Skogsvårdsföreningens exkursion 1919 kostade 15 kronor, total kostnad för hela exkursionen var 75 kr)

Vi räknar med att kunna ge kort information, guida och hålla ihop kolonnen under förflyttningar genom komradioutrustning till varje bil under rundresan. Om du har jaktradio med frekvens 31 Mhz är det bra att du meddelar Jan.

Ev frågor besvaras av Jan Hedberg, 070-671 72 22, jan@skogsresor.se, www.skogsresor.se

Reservation för ändringar i program enl allmänna resevillkor.

Varmt välkomna till Bergslagen och en svensk resa med liknande upplägg som våra utlandsresor!

Bästa Skogshälsningar!

/Jan